

Stanovisko školitele

Mgr. et Mgr. Čeněk Pýcha

Dějiny ve veřejném prostoru: Proměny institucí paměti

Čeněk Pýcha se problematice dějin ve veřejném prostoru (public history) a zkoumání paměti (memory studies) věnuje dlouhodobě a komplexně. Obdobné zaměření měla již jeho bakalářská práce, stejný směr sledoval též v obou diplomových pracích (kromě Historie vystudoval ještě obor Studium nových médií na Ústavu informačních studií a knihovnictví FFUK). Vedle badatelského zájmu o paměť se Čeněk Pýcha věnoval též činnosti v oblasti historického vzdělávání, a tak průběžně získával i průhled do praxe a měl možnost si výzkumné teze ověřovat zejména v kontextu školy, dalšího vzdělávání učitelů, částečně i muzea.

Od roku 2012 působí Čeněk Pýcha na Oddělení vzdělávání Ústavu pro studium totalitních režimů, které se zaměřuje na popularizaci současné teorie historického vzdělávání v komunitě českých učitelů dějepisu a na vývoj pomůcek pro výuku soudobých dějin. Čeněk Pýcha se autorsky podílel na několika výukových DVD, jež obsahovala soubory filmových ukázek pro edukační účely. Pracoval na jejich převodu do podoby webové aplikace (příkladně Obrazy války <https://obrazyvalky.dejepis21.cz/>). Spolupracoval na vzdělávacím portálu Socialism realised, který prezentuje české soudobé dějiny zahraničním studentům (<https://www.socialismrealised.eu/>). Podílel se na vzniku edukačně zaměřeného komiksu Dějepisné sešity: Toufar (<http://sesity.dejepis21.cz/>) či na vývoji digitální aplikace pro práci s prameny HistoryLab (<https://historylab.cz/>). Vedle vývoje pomůcek se věnoval i lektorské činnosti na školách a v muzeích, díky níž byl v kontaktu s konkrétními praktikami zpřítomňování dějin ve veřejném prostoru. Součástí aktivit Čenka Pýchy na ÚSTR je i badatelská činnost, která úzce souvisí s problematikou dizertační práce. Před vydáním je kolektivní monografie Muzeum v diskuzi (vyjde v NLN do konce roku 2020), jež mapuje různé přístupy k reprezentování historie v muzeu. Čeněk Pýcha vede za Oddělení vzdělávání ÚSTR tým, který se spolu s pracovníky Národního muzea podílí na realizaci projektu NAKI Muzeum dělnického hnutí v 21. století (2018-2021). Zaměření projektu, který hledá možnosti vystavování a edukačního využití sbírek někdejších muzeí K. Gottwalda, V. I. Lenina a J. Fučíka, je opět blízké výzkumným otázkám předkládané dizertační práce. Rád bych v závěru tohoto jen výběrového shrnutí dlouhodobých aktivit Čenka Pýchy v oblasti paměti a dějin veřejného prostoru zdůraznil, že se tyto komplexní zkušenosti s reprezentováním minulosti v konkrétní praxi pozitivně promítly do dizertačního výzkumu. Badatel díky nim neztratil kontakt s empirií, s praktikami konkrétních aktérů (jednotlivců či institucí) a vyhnul se riziku abstraktního teoretizování, jež metodologicky zaměřeným projektům obecně hrozí.

Jako vedoucí práce chci ocenit zodpovědný přístup Čenka Pýchy k výzkumu v rámci dizertačního projektu. Průběžně se mnou konzultoval výzkumné otázky, metodologické přístupy, empirickou bázi i předběžné teze práce. Několikrát je v různých fázích vývoje prezentoval na doktorském či teoreticko-metodologickém semináři. A co je nejpodstatnější, prezentoval dílčí výstupy výzkumu na mezinárodním fóru. Byl s tématy odvozenými z dizertace přijat na několik prestižních zahraničních konferencí (47th Annual Convention of

Association for Slavic, East European and Eurasian Studies – Philadelphia 2015, Heritage Studies and Socialism: Transnational Perspectives on Heritage in Eastern and Central Europe – Giessen 2016, Memories of the Future – Londýn 2019, Epistemologies of Memory – Londýn 2019), kde získal cennou zpětnou vazbu od významných badatelů v oblasti paměti a dějin ve veřejném prostoru, kterou následně zapracoval do konečné podoby práce.

Rád bych připomněl i aktivity Čenka Pýchy na půdě FFUK. Od roku 2014 (v návaznosti na mezinárodní konferenci School vs. Memory) spoluorganizoval projekt Historických dělen, na němž se návazně podíleli studentky a studenti Ústavu českých dějin. Workshopy zaměřené na historické vzdělávání a setkávání studentů historie, učitelství dějepisu a učitelů z praxe stále pokračují (<https://www.historickedilny.eu/>). Pod mým vedením vyučoval čtyři kurzy zaměřené na problematiku paměti a dějin ve veřejném prostoru na FF UK. Dále spolupracoval na projektu Inovace předmětů společného základu (OP VVV), v jehož rámci se podílel na vývoji, pilotáži a výuce předmětu Úvod do historiografie pro nehistoriky, který byl návazně začleněn do akreditací řady studijních programů na FFUK.

Ačkoliv školiteli nepřísluší, aby dizertaci přímo hodnotil, rád bych níže shrnul pár základních charakteristik předkládané práce. Čeněk Pýcha zohlednil ve svém výzkumu aktuální trendy ve výzkumu paměti, které se zaměřují na dynamickou povahu vzpomínání, na roli mediálního zprostředkování při komunikaci historie ve veřejném prostoru, na proměny ve vnímání času či na výzkum paměťových praktik zdola (koncepty entangled či travelling memory, memory ecologies ad.). Neomezil se přitom na kritiku starších konceptů, které reprezentuje především statictější pojetí míst paměti Pierra Nory, ale pokusil se statický i dynamický přístup udržet ve vzájemném dialogu. Metodologickou inovací Norova pojetí směrem k digitálním, či „malým“ místům paměti, která se částečně opírá o vlastní Norovy revize pojmu, považuji za velmi přínosnou. Pýcha se nevydal vyšlapanou cestičkou kuhnovské normální vědy. Podnětně vychází z paměťové praxe, formuluje neotřelé a náročné výzkumné otázky (co se děje s minulostí na sociálních médiích?) a návazně hledá vhodné metodologické přístupy k jejich zodpovězení, přičemž funkčně provazuje odborné zaměření na historii, nová média i zkušenost ze vzdělávání.

O paměti se často bádá shora, perspektivou knih, filmů, výstav, pramenů institucionální povahy, učebnic, památek a dalších reprezentací minulosti. Je obtížné vzpomínání zachytit na úrovni konkrétní praxe a doplnit k reprezentacím minulosti poznatky o jejich recepci, ačkoliv k tomu současná paměťová studia vyzývají. Čeněk Pýcha k dokumentaci vzpomínkových praktik zdola efektivně využil sociální média, která nabízejí zajímavý vhled do zacházení s minulostí v současném světě. I dílčí sondy do vzpomínkových praktik ukazují, že se každodenní zacházení s historií v mnoha ohledech vzdaluje konvenčním představám historiček a historiků o tom, co může utvářet sdílené představy o minulosti. V tomto ohledu může být Pýchův výzkum užitečný především pro edukační strategie ve škole či muzeu.

Mgr. Kamil Činát, Ph.D.

V Písku 9. 6. 2020

Ústav českých dějin FFUK